

1 — HAZARSKI REČNIK

„Halo?”

„Pronašao sam...” čuo se glas koji je tražio svoj dah. „Feher Varoš... nije legenda.”

„Lajoše, jesi li dobro?”

„Nikad bolje! Trčao sam da bih ti javio. Šljunak je krio glinenu ploču. Donosim je sutra. Žurim sada...”

„Feher Varoš je moralistička priča za malu decu”, reče studentkinja u punom amfiteatru. „Zar neko može ozbiljno da poveruje da je nekada postojalo takvo mesto i da se sada nalazi na dnu Panonskog mora?”

„To je debata starija od svih nas”, odgovori profesorka Agneš Heler. „Da li je Platon napisao alegoriju o dekadenciji i propasti jednog društva, da li je to samo poučna bajka ili istorijska činjenica? U ovom trenutku imamo samo naznake da je Feher Varoš postojala, ali i ti znaci su mogli biti postavljeni naknadno, kao priča o nama više nego o Varošanima. Kao ironija sudbine stoji teza da je Feher Varoš posedovala tehnologiju nama nezamislivu, naime, da eksperimentalno izdvoji laž od istine.”

„Pa kako onda možemo biti sigurni da je bilo šta što pronađemo nekakav dokaz postojanja izgubljenog društva?”

„Ne možemo biti sigurni. Jedino što imamo je činjenica da je prošlost čovečanstva višestruko veća od nama dostupne pisane isto-

rije. Postoje hiljade, čak milioni godina o kojima povesničari ne mogu reći ništa, sem pretpostavke da su ljudi živeli u pećinama, brali plodove obližnjih drveća, lovili životinje, kasnije pronašli vatru... I onda, tek tako, brzinom svetlosti, pojavile su se civilizacije iz ničega, odjednom, sa potpuno razvijenim društvenim mehanizmom kojeg su navodno izgradile do tada raštrkane skupine pećinskih ljudi. Zar je to mnogo razumnije objašnjenje? Zar je u to lakše poverovati?"

„Agneš, imaš li ikakvu predstavu šta piše na ovoj ploči?"

„Želela bih da verujem, liči na primitivnu verziju grčkog pisma. Početno slovo liči na grčko Π, sa zanimljivim estetskim rešenjem na kraju."

„A pauk sa druge strane?"

„Hm, ovo nikad nisam videla, ovo Ж stvarno izgleda kao pauk, nije grčkog porekla. Ono što znamo o Varošanima je vrlo oskudno, i poneki koji su se razmyleli po celom svetu i preživeli kataklizmu danas ne poznaju sopstveni jezik, pričaju mešavinom romskog, turskog i jezika zemlje u kojoj se nalaze. Naučnici pretpostavljaju da se to, i pored velike katastrofe, nije moglo dogoditi preko noći, to jest da je izvorni jezik Varošana već bio protkan varvarizmima. Zato i ove reči moramo uporediti sa evropskim jezicima, čisto da vidimo šta bi dobili. O slovu Ж i još nekim možemo samo nagađati, a za početno slovo moramo pretpostaviti da je najobičnije L.

Љубопитљивост. „Љуб“ se ponavlja u nekoliko reči, skoro kao neki sablasni prefiks kojem ne možemo odrediti značenje zbog suludih mogućnosti koje nudi eurotranslator. Reč „lubi“ na poljskom, po nekim nagoveštajima jeziku bliskom Varošanima, jeste imperativ „voli“, voleti nekoga, ljubiti ga. Ali, takođe na poljskom postoji reč „lub“ koja znači – „ili“. Filozofi bi sigurno znali bolje od nas da li je ovo neka snažna dijalektika. Reč „pitlivost“ se dugo koristila na prostoru od Češke do Slovenije, i značila je „osetljivost“.

Љубоморнија. Isti prefiks, uz portugalsko „morna“ – „topao“. *Љуске.* Blisko našem „lushe“ – „bujan“.

Љунко i *Љутко.* Pretpostavimo da su reči sličnog značenja. Jedino što translator pronalazi jeste reč jedinih preživelih, onih koji su ostali na ivici kataklizme. Slovenci kažu „lutko“ misleći na lutka ili lutku. Marionete.

„Dobro, šta i ako pronađemo Feher Varoš, ako je stvarno propala sopstvenom krivicom, zbog nadobudnosti i sveopšteg preterivanja, koji su doveli do Konačnog rata i njihovog nestanka, šta mi možemo naučiti od njih? Mi već znamo koje su greške učinili i trebamo postupati sasvim drugačije, biti pristojni, voleti se, poštovati druge narode...“, smatrala je studentkinja.

„Mi u stvari ne znamo da li su oni bili nepristojni, da li su se mrzeli, ne znamo ni da li je stvaranje Panonskog mora njihovih ruku delo ili tek odluka Providenja. Sami ste rekli da je Feher Varoš

pre svega moralistička priča. Mi ne znamo šta je u njoj istina a što smo mi sami upisali u legendu“, Agneš je branila svoj životni rad.

Људождерство. Pauk ostaje misterija. „Lud“ na nemačkom znači „pozvan“

Љугавчева. „Lig“ na jezicima nekih afričkih plemena označava „svetlo“. Uz prethodnu reč zvuči kao izraz koji se koristi u magijskim radnjama prizivanja lučonoše, ali pošto ne znamo šta znače termini „ждерство“ i „вчева“ (možda „očeva“?) to su samo nagađanja.

Љубимче i *Љуљашка.* Takođe je moguće da se radi o jednom izrazu. Osim već pomenutog prefiksa, „če“ na slovačkom nosi značenje „ako“, „ka“ je na albanskom „ima“, dok je potpuni avanturizam povezati nemački naziv za vrstu palminog drveta „lulaw“ (pod uslovom da je ω u stvari omega), koje se koristi tokom praznovanja Jahveove žetve.

„Vi mislite da mržnja ne uništava? Da su Varošani nestali jer su previše znali, jer su poznavali istinska značenja reči mudrost i ljubav, da hleb nasušni za njih nije bio tek pšenična već duhovna hrana? Pa zašto su onda propali? Zar je znanje o lepom i dobrom opasno? Šta vi mislite da ćete pronaći u Feher Varoši?“

„Ništa ne očekujem. Ako znam šta tražim već sam nešto propustila, već je jedan kamen manje važan od drugog, a reč je o kulturi koja je funkcionisala po drugim principima. Snažno se protivim

nametanju našeg sistema vrednosti pri istraživanju nama strane kulture, jednog poretka koji je sasvim odvojen od nas, dostupan samo kroz izobličene mitove.“

Љуштитионица. Čudna, čudna reč. „Љуш“ kreće od ljubavi i završava u omegi, „tio“ je broj 10 na švedskom a „niza“ španski izraz za „lepo“. Okrugli, savršeni broj, lepota, početak i kraj. Još jedna šifra i još jedan zid Feher Varoši.

Љубитељи. Ovde nam je i naš jezik od pomoći. „Tel“ znači „pun“. Bili su puni ljubavi.

„Ali uništili su sami sebe, razorili svoje gradove, sravnili najveći, Feher Varoš, ratovali stotinama godina i onda se živosahranili za tren“, reče Lajoš.

„Da, mnogo su voleli.“